

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені ІВАНА ФРАНКА

Кафедра етнології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан історичного факультету

_____ Качараба С.П.

“31” _____ серпня _____ 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

_____ **Націогенез українців** _____
(шифр і назва навчальної дисципліни)
галузь знань _____ **01 Освіта** _____
(шифр і назва напрямку підготовки)
спеціальність _____ **014 Середня освіта** _____
(шифр і назва спеціальності)
спеціалізація _____ **014.03 Середня освіта (Історія)** _____
(назва спеціалізації)
освітній ступінь _____ **магістр** _____
(назва освітнього ступеня)
факультет _____ **історичний** _____
(назва факультету)
шифр _____ **ПІ 1.2.02** _____

Львів – 2020 рік

Робоча програма “Націогенез українців” для студентів I курсу (освітній ступінь – магістр) з галузі знань 01 Освіта, спеціалізації 014.03 Середня освіта (Історія). „26” серпня 2020 року – 11 с.

Розробник: ***Рачковський Григорій В’ячеславович*** – кандидат історичних наук, доцент кафедри етнології Львівського національного університету імені Івана Франка, доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри етнології

Протокол від “26” серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри етнології

_____ (проф. Сілецький Р. Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

“26” серпня 2020 року

Схвалено Вченою радою історичного факультету
Протокол від “31” серпня 2020 року № 1

“31” серпня 2020 року Голова _____ (проф. Качараба С.П.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 01 Освіта (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки _____ (шифр і назва)		
Модуль – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 014.03 Середня освіта (Історія)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		І-й	І-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3,6	Освітній ступінь: магістр	Лекції	
		32 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		– год.	– год.
		Лабораторні	
		– год.	– год.
		Самостійна робота	
58 год.	80 год.		
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 32/58

для заочної форми навчання – 10/80

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу полягає у розгляді націотворчих процесів в Україні та становлення української нації як вищої форми існування етносу. При викладанні курсу буде враховано, що триває протистояння конструктивізму проти етніцизму, модернізму проти примордіалізму чи перенніалізму і навпаки у трактуванні сутності й походження націй – з тією особливістю, що в наш час з'являється все більше праць, у яких спрощення конструктивізму активно критикуються, його скептицизм стосовно суспільних функцій націй (подаваних переважно в негативному плані) долається, стверджується не лише життєздатність (а отже й історична перспективність) націй, а й їхня „природність” у тому розумінні, що властива їм солідарність відповідає і людській природі, і потребам суспільного розвитку.

Завдання В межах навчального курсу буде розглянуто типи націй, суть методів і критеріїв типологізації націй, теорії походження нації, основні етапи формування нації в Україні, сучасний стан розвитку нації в Україні

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: етимологію дефініції "нація", основні типології нації, теорії походження нації, етапи націогенезу українців, фази національного відродження, чинники націотворення;

вміти: критично опрацьовувати праці українських та зарубіжних учених з проблем націогенезу, аналізувати фактичний матеріал під кутом зору націогенезу, робити самостійні висновки на основі опрацьованої літератури.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія нації.

Тема 1. Вступ до дисципліни.

Характеристика об'єкту, предметної області. Нація як основа сучасної структури людства Становлення людини в націотворчому аспекті

Тема 2. Етимологія поняття „нація”.

Походження та розвиток поняття „нація”. Еволюція поняття в модерний час. Визначення дефініції “нація”. Визначення поняття „нація” в українській та зарубіжній науці.

Тема 3. Теорії походження нації.

Об'єктивні та суб'єктивні передумови формування нації. Атомістична теорія походження нації. Політична концепція нації, її витоки і розвиток. Етнічна концепція нації, її витоки і побутування в наш час.

Змістовий модуль 2. Процес націотворення в українців

Тема 4. Концепції націогенезу в українців.

Початок формування нації: дискусійність та суперечливість. Шляхи формування нації. Структурні фази національного відродження за М.Грохом. Концепції націогенезу в українській суспільно-політичній думці

Тема 5. Етапи націогенезу українців.

Національне відродження. Становлення модерної української нації. Етапи формування української нації в поглядах І. Лисяка-Рудницького, Л.Ребет та його праці „Теорія нації”, „Формування української нації”. Український національний рух в першій половині ХХ ст. Становище українського руху на зламі ХІХ-ХХ століть. Політизація українського національного руху. Утворення національних політичних партій. Вплив політичних факторів на становлення нації. Націотворчі процеси у ХХ ст. Чинники націотворення. Етно-демографічні процеси на українських землях. Національне відродження у ХХ ст.

Тема 6. Проблеми формування української політичної нації

Національна свідомість і міжнаціональні відносини в Україні. Проблеми формування нації в сучасній Україні. Чинники розвитку нації в Україні.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Теорія нації												
Тема 1. Вступ до дисципліни	6	2				4	9	1				8
Тема 2. Етимологія поняття „нація”	12	4				8	13	1				12
Тема 3. Теорії походження нації	16	6				10	22	2				20
Разом за змістовим модулем 1	34	12				22	44	4				40
Змістовий модуль 2. Процес націотворення в українців												
Тема 4. Концепції націогенези в українців	12	4				8	12	2				10
Тема 5. Етапи націогенезу українців	22	8				14	17	2				15
Тема 6. Проблеми формування української політичної нації	22	8				14	17	2				15

Разом за змістовим модулем 2	56	20				36	46	6				40
Усього годин	90	32				58	90	10				80

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Нація як форма існування етносу	4
2	Визначення поняття “нація”	8
3	Типологізація націй, теорії походження нації	10
4	Вплив національного відродження на консолідацію української нації	8
5	Український національний рух в першій половині ХХ ст.	14
6	Національна свідомість і міжнаціональні відносини в сучасній Україні	14
	Разом	58

9. Індивідуальні завдання

1. Предметна сфера „нації” в сучасній науковій думці
2. Модерністський підхід до питання утворення нації
3. Примордіалістський підхід до питання утворення нації Психологічна теорія походження нації
4. Культурологічна теорія походження нації
5. Етносоціальна (історико-економічна) теорія нації
6. Атомістична теорія походження нації
7. Політична концепція нації, її витоки і розвиток
8. Етнічна концепція нації, її витоки та розвиток
9. Типологія націй
10. Ознаки нації
11. Наукові типології сучасної української нації, їх дискусійність і суперечливість
12. Об'єктивні передумови формування нації
13. Суб'єктивні чинники формування нації
14. Політизація українського національного руху на зламі ХІХ-ХХ століть
15. Національне відродження ХІХ ст. у Наддніпрянській Україні
16. Національне відродження ХІХ ст. у Галичині, Буковині та Закарпатті
17. Перша світова війна та її наслідки для українського національного руху
18. Процес націотворення в добу визвольних змагань 1917–1921 рр.
19. “Українізація” в УРСР та її наслідки для розвитку нації
20. Становлення української нації в міжвоєнний період

21. Націотворення та дисидентський рух в Україні
22. Чинники розвитку нації в сучасній Україні
23. Лев Ребет та його праці „Теорія нації”, „Формування української нації”
24. Вивчення націогенезу українців у працях Лева Ребета.
25. Формування української нації у працях Я.Грицака
26. Етапи формування української нації в поглядах С.Рудницького
27. Фази становлення української нації у працях С.Дністрянського, О.Бочковського, В.Старосольського

10. Методи навчання

Інформаційно-рецептивний метод. Студенти набувають знання на лекції, з навчальної та методичної літератури, сприймають і осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в рамках репродуктивного (відтворюючого) мислення. Лекційний виклад (використовуються викладачем для теоретичного вступу та пояснення окремих аспектів теми, що вивчається.

Репродуктивний метод. Застосування вивченого матеріалу на основі зразка або правила..

Метод проблемного викладення. Перед викладом матеріалу формулюють проблему, а потім, показуються шляхи вирішення поставленого завдання, порівнюючи різні погляди та парадигми. Студенти стають співучасниками наукового пошуку.

Евристичний метод. Організація активного пошуку розв'язання висунутих пізнавальних завдань для активізації самостійного мислення.

Дослідницький метод. Студенти самостійно вивчають літературу, критично аналізують джерела, й виконують інші дії пошукового характеру.

Метод дискусії. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані під час лекції.

11. Методи контролю

Лекції: Передбачають систематичний і послідовний виклад навчального матеріалу. Відвідування лекцій для студентів є бажаним.

Письмова робота. Упродовж семестру буде проведено дві аудиторні письмові роботи, як проміжний етап вивчення курсу. Максимальна кількість балів за аудиторну письмову роботу – 10 балів. Підсумкове тестування наприкінці навчального семестру (максимально 10 балів)

Резюме наукової статті. Кожен студент впродовж семестру повинен написати і подати коротку самостійну письмову роботу – резюме, в якій виділяє порушене автором статті (розділу монографії) головне питання (проблему), висловлює власну позицію, стисло викладає та аналізує поданий дослідником фактичний матеріал. При оцінюванні письмової роботи до уваги береться також відповідне оформлення наукового апарату (покликання, цитування тощо). Резюме може бути

зачитаним на семінарському занятті або перевірене викладачем поза заняттям. Максимальна кількість балів за резюме наукової статті – 15 балів.

Реферат на обрану тему має відображати знання значної частини рекомендованої літератури, розуміння основних методологічних підходів, вміння самостійно критично аналізувати прочитану літературу, інкорпоруючи наявний теоретичний та емпіричний матеріал – 15 балів.

Реферат буде оцінюватися за наступними критеріями:

Знання значної частини рекомендованої літератури, розуміння, осмислення матеріалу з коректним використанням категоріального апарату,

Критичний компаративістичний аналіз першоджерел щодо теми;

Здатність синтезувати велику кількість матеріалу у декілька основних аргументів та ясність їх подачі;

Здатність організувати матеріал у логічно послідовний спосіб. Стиль написання.

Підсумковий іспит проводиться в письмовій формі, з можливим наступним обговоренням і покриває собою навчальний матеріал семестру.

Іспит складається з двох частин. Екзаменаційне завдання складається з двох частин: перша – тестові завдання (20 балів), покликана продемонструвати студентом головних фактів та історіографії проблеми; друга – описові питання (по 15 балів), де враховуватиметься розуміння подій та процесів, уміння їх критично осмислювати та логічно та послідовно викладати.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота						Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1			Змістовий модуль 2			50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6		
8	8	8	9	8	9		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка ECTS	Визначення	За національною шкалою	
			Екзаменаційна оцінка, оцінка з диференційованого заліку	Залік
90 – 100	A	<i>Відмінно</i>	<i>Відмінно</i>	<i>Зараховано</i>
81-89	B	<i>Дуже добре</i>	<i>Добре</i>	
71-80	C	<i>Добре</i>		
61-70	D	<i>Задовільно</i>	<i>Задовільно</i>	
51-60	E	<i>Достатньо</i>		

14. Рекомендована література

Базова

1. Альтер П. Націоналізм: проблема визначення. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 211-215.
2. Брас П. Етнічні групи і формування етнічної ідентичності. *Націоналізм. Антологія*. К., 2000. С.462-68.
3. Брас П. Змагання еліт і становлення націй. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 477-485.
4. Гатчінсон Д., Сміт Е. Що таке етнічність. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 468-477.
5. Еріксен Т. Етнічність, раса, клас і нація. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 458-462.
6. Касьянов Г. *Теорії нації та націоналізму*. Київ, 1999. С.41-54.
7. Рудницька Т. Етнос і нація: спроба понятійно-термінологічного розмежування. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1998, №3. С.17-30
8. Секемрергорн Р. Етнічність і меншини. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 455-458.
9. Симонс-Симонолевич К. Поняття нації: спроба теоретичного пояснення. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 538-545.
10. Вулф К. Етнічний націоналізм: аналіз та захист. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 491-499.
11. Гатчінсон Дж. Культурний і політичний націоналізм. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 654-663.
12. Кон Г. Західний і східний націоналізм. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 629-634
13. Мекрайдіс Р. Етнонаціоналізм. *Націоналізм. Антологія*. Київ: Смолоскип, 2000. С. 485-487

14. Пламенац Дж. Два типи націоналізму. *Націоналізм. Антологія*. Київ, 2000. С. 634-649
15. Лисяк-Рудницький І. Зауваги до проблеми “історичних” та “неісторичних” націй. *Історичні есе*. Т.1. Київ, 1999. С. 28-47.

Допоміжна

1. *Ethnic minorities and ethnic majority*. Sociological Studies of Ethnic Relations in Poland. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 1997.
2. *Ethnicity. Theory and experience*. Cambridge – Mass, 1975. Pp. 53-84.
3. Glazer N., Moynihan D. Introduction. In *Ethnicity. Theory and Experience*. Cambridge, Massachusetts, 1975. P. 1-28.
4. Kłoskowska, A. Tożsamość i identyfikacja narodowa w perspektywie historycznej i psychologicznej. *Kultura i Społeczeństwo*, Т. XXXVI, 1992, №1. S. 131-143.
5. Oommen T.K. Situating ethnicity conceptually. *Ethnicities*, 2001, V.16 №1. Pp. 13-23.
6. Parsons T. Some Theoretical Considerations on the Nature and Trends of Change of Ethnicity. In *Ethnicity. Theory and Experience*. Cambridge, Massachusetts, 1975. Pp.53-84.
7. Plokhly S. *The Origins of the Slavic Nations: Premodern Identities in Russia, Ukraine, and Belarus*. –Cambridge University Press, 2006.
8. Schopflin G. Nationalism and ethnicity in Europe, East and West. *Nationalism and nationalities in the new Europe*. Ed. by. Kupchan K. Ithaca – London: Cornell University Press, 1995. Pp.37-65.
9. Smith A. *Theories of Nationalism*. New York: Holmes & Meier Publishers, 1983.
10. Антонович М. Співвідношення понять “народ” і “нація” у національному та міжнародному праві // Україна в сучасному світі. Київ, 2003. С. 56-64.
11. Бочковський О.-І. Вступ до націології // Генеза: філософія, історія, політологія. – Київ: Видавництво Генеза, 1995. С. 112–127.
12. Дашкевич Я. Нація та націоналізм: теоретичні проблеми й історіографічні висновки // Україна в минулому.- Київ; Львів, 1996. Вип. 9. С. 177-185.
13. Євтух В. Національні меншини між державною етнополітикою та самовизначенням. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1998, №2. С.93-104.
14. Колодій А. Проблеми націй і націоналізму в сучасній західній науковій літературі // Народознавчі зошити. 2001. № 2. С. 199-211.
15. Коротеєва В. *Теории национализма в зарубежных социальных науках* Москва: РГГУ, 1999
16. Лисяк-Рудницький І. *Історичні есе: в 2 т.* Київ, 1994.
17. Миллер А. Национализм как теоретическая проблема (ориентация в новой исследовательской парадигме). *Полис*, 1995, №6. С.55-60.
18. Мотиль О.. Реконцептуалізація націй // Критика. 2000. Ч. 10 (жовтень). С. 4-12;
19. Плохій С. Походження слов'янських націй. Домодерні ідентичності в Україні, Росії та Білорусі. – Київ : Критика, 2015.

20. Ребет Л. Теорія нації. – Львів. 1997.
21. Ребет Л. Формування української нації. – Мюнхен, 1951.
22. Ренан Е. Що таке нація? Націоналізм. Антологія. Київ: Смолоскип, 2000. С.107-120.
23. Садохин А.П. Этносоциология. Москва, 2001. С.78-80.
24. Сміт Ентоні Д. Культурні основи націй: Ієрархія, заповіт і республіка. Київ: Темпора, 2010. 312 с.
25. Сміт Ентоні Д. Національна ідентичність. Київ: Основи, 1994. 223 с.
26. Шпорлюк Роман. Імперія та нації. - Київ: Дух і Літера, 2000. 354 с.

15. Інформаційні ресурси

1. www.history.com.ua
2. www.histoty.org.ua
3. www.litopys.org.ua
4. www.nationalismproject.org – Ресурсний центр з вивчення націоналізму
5. www.uht.org.ua
6. Етнічний довідник. <http://www.socd.univ.kiev.ua/publicat/soc/index.html>